

А. В. Братко, С. О. Каштелян

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ СКЛАДОВИХ СИЛ ОБОРОНИ

Досліджено питання організації взаємодії між підрозділами Державної прикордонної служби України та силами оборони. Розроблено рекомендації органам управління щодо порядку роботи і відпрацювання звітних та плануючих документів. Проведено систематизацію основних питань взаємодії й обґрунтовано необхідність посилення заходів взаємодії між підрозділами Державної прикордонної служби України та силами оборони під час виконання бойових завдань в умовах воєнного стану.

Ключові слова: планування, взаємодія, застосування, організація, дії підрозділів, сили та засоби, службово-бойові завдання, сили оборони України.

Постановка проблеми. Незважаючи на тривалість ведення бойових дій з відсічі та стримування збройної військової агресії російської федерації проти України, між складовими сил оборони, зокрема Державною прикордонною службою України (ДПСУ), є питання стосовно недостатньої організації взаємодії під час виконання бойових завдань в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням взаємодії між Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони займалися відомі вчені, які у своїх наукових працях [1–5] окреслювали проблемні питання та шляхи їх вирішення. Однак зі зміною умов, в яких перебуває ДПСУ, а саме широкомасштабне вторгнення російської федерації на територію України, змінилися й підходи до застосування сил і засобів, а з деяких питань це потребувало суттєво посилити заходи взаємодії складових сил оборони під час виконання службово-бойових завдань.

Мета статті – розробити рекомендації щодо організації взаємодії підрозділів Державної прикордонної служби України та інших складових сил оборони.

Виклад основного матеріалу. Узгодженість застосування військ (сил) та їхня взаємодія (єдність зусиль) організуються і виконуються насамперед в інтересах тих об'єднань, з'єднань видів Збройних Сил України (ЗСУ), родів військ та спеціальних військ, які діють на головних напрямках і виконують найважливіші завдання. У зв'язку із цим організація взаємодії є найважливішим обов'язком командувачів (командирів) і штабів усіх рівнів.

Взаємодія – це узгоджені та взаємопов'язані за метою, завданнями, місцем, часом, способами виконання завдань дії військ для досягнення мети операції (бойових дій). Взаємодія організується командувачем за участю основних посадових осіб штабу, начальників структурних підрозділів. Вона полягає в координації узгоджених дій військ з боку старшого начальника, взаємному узгодженні дій військ різного підпорядкування, що залучаються до виконання спільних завдань, між собою, уточненні (визначенні) районів, рубежів та об'єктів, узгодженні способів дій військ, сил і засобів по завданнях, напрямках, їх синхронізації за часом та рубежами, уточненні порядку організації зв'язку взаємодії, взаємного інформування сил і засобів та відновлення втраченої взаємодії. Взаємодія досягається ретельним плануванням і організацією під час підготовки та здійсненням у ході ведення операції (бойових дій) [6].

Взаємодію командир організує за участю своїх заступників (заступника), командирів рот і взводів, окремих та приданих підрозділів. Вона організується зазвичай на місцевості на глибину видимості, а по карті (на макеті місцевості) – на всю глибину бойового завдання. Під час організації взаємодії командир повинен:

- узгодити зусилля штатних, приданих і підтримуючих підрозділів щодо виконання поставленого завдання;
- досягти єдиного розуміння всіма командирами мети бою, бойових завдань та способів їх виконання;
- визначити і погодити варіанти дій підрозділів та заходи щодо введення противника в оману, зважаючи на характер його можливих дій;
- визначити сигнали оповіщення, управління та взаємодії.

Організація взаємодії може здійснюватися методом указівок командира або методом доповідей командирів підпорядкованих підрозділів з послідовним відпрацюванням дій своїх підрозділів за завданнями, часом, місцем та відпрацюванням основних тактичних епізодів за можливими варіантами дій. В умовах надзвичайно обмеженого часу взаємодія організовується методом указівок. У ході бою взаємодія здійснюється безперервно, постійно уточнюється, а за різких змін обстановки організовується заново [7].

Для підтримання взаємодії між сусідніми підрозділами використовуються радіозасоби цих підрозділів, а також проводові й рухомі засоби правого сусіда.

Командири приданих і підтримуючих підрозділів зазвичай знаходяться на командно-спостережному пункті того підрозділу, якому вони придані (підтримують), або поблизу нього.

З метою посилення (поліпшення) взаємодії з іншими державними інституціями та організаціями, які беруть участь в охороні й обороні держави під час конфліктів у воєнний час, усі складові сил безпеки і сил оборони повинні бути сумісними між собою.

Це досягається об'єднаним плануванням оборони держави під керівництвом Міністерства оборони України за участю Генерального штабу ЗСУ та інших складових сектору безпеки і оборони України, центральних органів виконавчої влади. План оборони України як комплексний документ визначає не тільки порядок застосування ЗСУ, інших складових сил безпеки і сил оборони, а і дії інших інституцій та організацій у міжнародній, економічній, фінансовій, інформаційній, мобілізаційній та інших сферах.

Засоби зв'язку, озброєння та техніка мають бути максимально однотипними. Підготовка сил і засобів усіх структур повинна бути виключно об'єднаною.

Зони відповідальності територіальних органів управління інших військових формувань приведені у відповідність до зон відповідальності оперативних командувань ЗСУ.

Органи управління інших військових формувань переведені на J, G, A, N, S структури [8].

Основними питаннями взаємодії підрозділів ДПСУ та ЗСУ, а також інших складових сил оборони є такі [9].

1. Із підрозділами Військово-Морських Сил (на приморському напрямку):

– порядок виконання спільних завдань;

– склад підрозділів і кораблів для посилення охорони сухопутних та морських ділянок державного кордону, пошуку та знищення диверсійно-розвідувальних сил (ДРС) противника і незаконних збройних формувань (НЗФ);

– заходи щодо недопущення постачання зброї та інших матеріально-технічних засобів у кризовий район морським шляхом;

– склад сил і засобів, які виділяються для охорони та оборони берегових об'єктів від ударів противника із суші тощо;

– спроби висадки (висадка) морського десанту;

– спроби висадки (висадка) повітряного десанту.

2. Із підрозділами Національної гвардії України (НГУ):

– завдання і порядок їх спільного виконання, перелік сил і засобів, що залучаються;

– проведення заходів з нейтралізації та ліквідації реальної загрози здійснення збройних та інших провокацій на державному кордоні України;

– завдання підрозділам НГУ з пошуку та знищення ДРС противника і НЗФ;

– перелік районів, охорона та оборона яких повністю покладається на НГУ, та об'єктів, охорона яких посилюється силами і засобами батальйону (роти);

– порядок участі у підтриманні правового режиму надзвичайного (воєнного) стану;

– порядок організації дорожньо-комендантської служби і забезпечення дорожнього руху;

– порядок підтримки (забезпечення) дій НГУ силами і засобами прикордонних підрозділів;

– заходи щодо відселення (евакуації) населення із кризового району;

– порядок і строки створення контрольних-пропускних пунктів, таборів біженців, їх охорони і матеріального забезпечення;

– дії щодо недопущення масового переходу державного кордону України з території суміжних держав;

– завдання щодо підтримання громадського порядку тощо [2].

3. Із підрозділами Збройних Сил України (у разі загострення обстановки, виникнення реальної загрози здійснення збройних та інших провокацій на державному кордоні України у мирний час, а

також реальної загрози масового переходу державного кордону України з території суміжних держав здійснюються заходи з посилення охорони та захисту державного кордону України на ділянках, на яких є така загроза, або на всій протяжності державного кордону України):

- порядок несення служби з охорони державного кордону України поза пунктами пропуску;
- порядок контролю за дотриманням прикордонного режиму, охорони та захисту пунктів пропуску через державний кордон України;
- участь у проведенні пошуку порушників законодавства про державний кордон України, диверсійних або розвідувальних груп іноземних держав;
- припинення збройних та інших провокацій на державному кордоні України;
- спільні завдання, порядок ведення розвідки у прикордонній смузі та обміну інформацією;
- сили і засоби батальйону (роти), які виділяються для забезпечення заходів щодо посилення режиму в межах контрольованих прикордонних районів та пунктах пропуску через державний кордон;
- обсяг, порядок і терміни інженерного обладнання опорних пунктів, районів оборони і місцевості в прикордонній смузі тощо.

4. Із підрозділами Збройних Сил України [у разі здійснення заходів прикриття державного кордону України, які спрямовані на відбиття вторгнення або нападу на територію України збройних сил іноземної держави або групи держав, забезпечення сприятливих умов для розгортання складових сил оборони сектору безпеки і оборони України і ведення ними воєнних (бойових) дій, а також для запобігання переходу через державний кордон України ДРС, збройних формувань іноземних держав та воєнізованих або збройних формувань, не передбачених законами України]:

- порядок передавання ділянки державного кордону, що охоронялися прикордонними загонами і підрозділами охорони державного кордону ДПСУ, для їх прикриття військовими частинами і підрозділами ЗСУ, інших утворених відповідно до законів України військових формувань у порядку, визначеному Верховним Головнокомандувачем ЗСУ;
- побудова оборони і ведення воєнних (бойових) дій безпосередньо у прикордонній смузі або в контрольованих прикордонних районах самостійно, спільно або у взаємодії з іншими державними органами, залученими відповідними органами військового управління ЗСУ до таких заходів.

5. Із підрозділами Збройних Сил України (у разі оперативного підпорядкування):

- визначення завдань взаємодіючим військовим формуванням, порядку та строків їх виконання;
- визначення й узгодження видів, типів та способів дій у ході виконання поставлених завдань;
- організація управління військовими формуваннями;
- організація зв'язку між підрозділами;
- визначення порядку обміну інформацією;
- установлення єдиних сигналів управління;
- визначення порядку відновлення порушеної взаємодії;
- організація контролю за точним виконанням поставлених завдань і визначеного порядку дій.

6. Із органами Служби безпеки України:

- порядок обміну інформацією та здійснення заходів контррозвідки в інтересах ведення стабілізаційних дій;
- заходи щодо посилення охорони й оборони об'єктів, на які можуть бути спрямовані дії терористичних груп та екстремістських організацій, ДРС противника і НЗФ;
- порядок забезпечення правового режиму надзвичайного (воєнного) стану тощо.

7. Із місцевими органами влади і місцевого самоврядування (штабами зон і районів територіальної оборони):

- порядок взаємодії із силами територіальної оборони під час виконання завдань;
- завдання щодо надання допомоги під час евакуації (відселення) і надання гуманітарної допомоги населенню;
- порядок обміну інформацією про дії терористичних груп та сепаратистських організацій, ДРС противника і НЗФ, оповіщення і підтримання зв'язку;
- порядок охорони об'єктів життєзабезпечення населення;
- заходи щодо впровадження і підтримання правового режиму воєнного стану, створення у населених пунктах комендатур та підтримання їхньої діяльності;

– порядок установлення комендантської години, перепускного режиму, паспортного контролю, забезпечення надійного функціонування місцевих органів влади, супроводження й охорони автомобільних колон під час переміщення населення;

– організація патрулювання у населених пунктах, а також порядок використання в інтересах виконання завдань стабілізаційних дій місцевої економічної бази, ресурсів, порядок вилучення техніки і майна підприємств усіх форм власності і громадян, порядок залучення місцевого населення для виконання інженерних та інших робіт в інтересах оборони тощо.

Робота щодо організації взаємодії передбачає: розроблення плану роботи з організації взаємодії на місцевості (макеті місцевості, карті); підготовку місць роботи на місцевості, макету місцевості, відпрацювання карт, формалізованих документів взаємодії, довідкових даних та відповідних розрахунків; розроблення плану взаємодії та графіка бойового управління, організацію зв'язку взаємодії, обміну оперативними групами (представниками) та інформування між взаємодіючими органами військового управління; доведення до органів військового управління підпорядкованих і взаємодіючих військ указівок щодо використання документів кодованого зв'язку та ключових документів до засобів криптографічного захисту інформації, кодованих карт, таблиць сигналів взаємодії, управління та оповіщення, інших документів взаємодії; організацію контролю за виконанням заходів щодо забезпечення взаємодії військ.

Для організації взаємодії на підставі завдання створюють робочу групу. Розглянемо типове завдання групі офіцерів для уточнення взаємодії.

ЗАВДАННЯ

групі офіцерів для уточнення взаємодії

ПІДСТАВА: розпорядження.

ТЕРМІН ПРОВЕДЕННЯ: дата.

ТРАНСПОРТ: службовий.

СКЛАД ПОСАДОВИХ ОСІБ: перелік військовослужбовців.

МЕТА УТОЧНЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ: узгодженість і взаємопов'язаність застосування сил і засобів за метою, завданнями, місцем, часом, способами виконання завдань (є найважливішим обов'язком командирів і штабів усіх рівнів).

ЗАВДАННЯ: детальне розроблення спільних дій і їхнє документальне оформлення [графіка управління (плану взаємодії) та інших документів].

СПОСІБ ПРОВЕДЕННЯ: методом спільної роботи (за наявності достатнього часу). Надалі – організувати і провести взаємодію на місцевості з метою:

– уточнити правильність розуміння підлеглими завдань, які вирішуються в інтересах старшого начальника;

– розглянути порядок дій за основними завданнями;

– розглянути порядок застосування посилення, надання взаємної допомоги;

– уточнити питання управління військами, сигнали управління, взаємного оповіщення та цілевказання, заходи забезпечення.

ЗАВДАННЯ, за виконанням яких уточнюється взаємодія:

– недопущення висадки морського десанту та його знищення;

– недопущення висадки повітряного десанту та його знищення;

– виявлення та знищення ДРГ ворога.

ПИТАННЯ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ РОЗГЛЯДУ (УТОЧНЕННЯ) ТА УСВІДОМЛЕННЯ:

– імовірний характер та напрямки дій противника;

– сили і засоби, що залучаються до виконання завдань, порядок їхніх дій за місцем і часом, поточні завдання; місця розташування (розгортання) їхніх пунктів управління;

– завдання, положення та розмежувальні лінії із взаємодіючими підрозділами; відповідальні за стики, фланги;

– напрямки (райони, рубежі, об'єкти) зосередження основних зусиль, найважливіші об'єкти, які підлягають обороні;

– оборонні позиції та рубежі (внутрішні кільцеві оборонні рубежі, підготовлені до кругової оборони, позиції, окремі вузли оборони, опорні пункти всередині міста, підготовлені до оборони квартали, будинки, споруди);

– сектори оборони;

– система інженерних загороджень;

- порядок вогневого ураження противника (вогневі засоби старшого начальника, порядок цілевказання для артилерії та наведення авіації);
- розподіл засобів посилення (резервів);
- сигнали оповіщення, взаємного розпізнавання та цілевказання і наведення;
- заходи щодо організації забезпечення (медичної евакуації, підвезення боєприпасів);
- сили і засоби підтримання взаємодії та взаємного розпізнавання, засоби зв'язку взаємодії [телефони оперативно-чергової служби, оперативної групи, керівництва, терміни направлення, сумісність радіостанцій, обмін позивними, каналами (частотами) радіостанцій та ключами шифрування радіостанцій, періодичність і способи перевірки каналів і засобів зв'язку взаємодії];
- використання документів кодованого зв'язку, кодування карт, таблиць сигналів взаємодії, управління та оповіщення;
- терміни готовності та інші дані.

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ УТОЧНЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ:

1. Скласти і затвердити графік управління:
 - імовірні дії противника;
 - завдання, які виконують підрозділи у порядку черговості;
 - бойовий і чисельний склад, що бере участь у їхньому виконанні;
 - терміни і порядок виконання завдань;
 - стислий зміст дій і відповідні їм сигнали управління, взаємодії та оповіщення.
 2. Графік управління (після затвердження) направити для уточнення планів взаємодії та підготовки розпоряджень (додаткових указівок командувачів) щодо взаємодії.
- Необхідно зазначити, що взаємодія вважається організованою лише тоді, коли командири і штаби військових формувань:
- знають загальне завдання і замисел дій старшого начальника;
 - знають зміст завдань один одного, способи і час їхнього виконання;
 - мають між собою і старшим начальником надійний зв'язок і здатні своєчасно здійснити взаємне інформування;
 - мають і спроможні швидко використовувати необхідну кількість сигналів управління та взаємодії [1].

Висновок

Отже, визначено основні питання, які розглядаються під час організації взаємодії підрозділів Державної прикордонної служби України та Збройних Сил України, а також інших складових сил оборони. Визначено порядок роботи і відпрацювання звітних та плануючих документів. Розроблені рекомендації можуть бути використані органами управління Державної прикордонної служби України щодо організації взаємодії підрозділів ДПСУ та складових сил оборони в сучасних умовах.

Надалі необхідно розробити методичку організації взаємодії підрозділів Державної прикордонної служби України та складових сил оборони під час виконання службово-бойових завдань.

Перелік джерел посилання

1. Назаренко В. О. Взаємодія військових формувань держави під час виконання завдань у зоні проведення антитерористичної операції: проблемні питання та шляхи вирішення. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Військові та технічні науки*. Хмельницький, 2015. Вип. 2 (64). С. 49–57.
2. Горбатюк А., Мисик А. Участь підрозділів Державної прикордонної служби України у стабілізаційних діях. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Військові та технічні науки*. Хмельницький, 2016. Вип. 3 (69). С. 6–20.
3. Павлютін Ю. М. Застосування категорії «взаємодія» у забезпеченні національної безпеки України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 87–95.
4. Толстоносів Ю. М., Толстоносів Д. Ю., Кравченко С. О. Проблемні питання організації взаємодії між Національною гвардією України та суб'єктами сил оборони України під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану. *Безпека держави*. 2023. № 1 (1). С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.33405/2786-8613/2023/1/1/288277>.

5. Гаркуша С. А., Гулеватий Д. Ю. Проблемні питання взаємодії під час проведення антитерористичної операції. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Військові та технічні науки*. Хмельницький, 2015. Вип. 1 (63). С. 19–32.

6. Доктрина сухопутних операцій. Київ : ГШ ЗСУ, 2020.

7. Порядок роботи командира та штабу тактичної ланки управління з планування бою (бойових дій) за стандартними операційними процедурами НАТО (штаб бригади (полку), батальйону та їм рівних). Київ : Центр оперативних стандартів і методики підготовки ЗСУ спільно з Головним управлінням доктрин та підготовки Генштабу ЗСУ, 2021. 94 с.

8. Візія Генерального штабу ЗС України щодо розвитку Збройних Сил України на найближчі 10 років. URL: <https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=55107> (дата звернення: 10.02.2024).

9. Братко А., Захарчук Д., Каштелян С. Основи планування оперативно-профілактичних прикордонних операцій на державному кордоні. *Безпека держави*. 2023. № 2 (2). С. 24–32. DOI: <https://doi.org/10.33405/2786-8613/2023/2/2/290067>.

Стаття надійшла до редакції 09.03.2024 р.

UDC 355.4

A. Bratko, S. Kashtelian

RECOMMENDATIONS REGARDING THE ORGANIZATION OF INTERACTION BETWEEN UNITS OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE AND OTHER COMPONENTS OF THE DEFENSE FORCES

The article examines the issue of the organization of interaction between units of the State Border Guard Service of Ukraine and the defense forces. Developed recommendations to management bodies regarding the work order and preparation of reporting and planning documents. Systematization of the main issues of interaction was carried out and the necessity of strengthening interaction measures between the units of the State Border Guard Service of Ukraine and the defense forces during the execution of combat missions in the conditions of martial law was substantiated. The coordination of the use of troops (forces) and their interaction (unity of efforts) is organized and carried out primarily in the interests of those associations, associations of types of the Armed Forces of Ukraine, military branches and special forces that operate in the main directions and perform the most important tasks. Because of this, the organization of interaction is the most important duty of commanders (commanders) and staffs of all levels.

In order to increase (improve) interaction with other state institutions, organizations that participate in the protection and defense of the state during conflicts in wartime, all components of the defense forces and security forces must be compatible with each other.

This is achieved by joint planning of the defense of the state under the leadership of the Ministry of Defense of Ukraine with the participation of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine and other components of the security and defense sector of Ukraine, central executive authorities. The Defense Plan of Ukraine as a comprehensive document defines not only the procedure for the use of the Armed Forces, other components of the defense and security forces, but also the actions of other institutions and organizations in the international, economic, financial, informational, mobilization and other spheres.

Keywords: *planning, interaction, application, organization, actions of units, forces and means, service and combat tasks, defense forces of Ukraine.*

Братко Артем Володимирович – доктор військових наук, доцент, професор кафедри прикордонної служби факультету безпеки державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

<http://orcid.org/0000-0001-5503-3318>

Каштелян Сергій Олександрович – кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри прикордонної служби факультету безпеки державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

<http://orcid.org/0000-0002-8806-1232>